

Posztterek

Újabb paleolitikus és mezolitikus lelőhelyek, szórványok Karácsond–Ugrai-part 2., Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3., Szilvásvárad–Istállós-kői barlang, Szilvásvárad–Kálmán-lápa, Gyöngyössolymos–Bába-kő, Demjén, Heves–Négylineális, Rákóczi-falva térségében

Gutay Mónika, Kerékgyártó Gyula

Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban és 2019-ben helyszíni szemléken, terepbejárásokon, régészeti megfigyelésen és megelőző feltáráson azonosítottunk újabb paleolitikus, mezolitikus lelőhelyeket és szórványokat.

Helyszíni szemlék:

Karácsond–Ugrai-part 2., Gyöngyössolymos–Bába-kő, Szilvásvárad–Istállós-kői barlang, Szilvásvárad–Kálmán-lápa, Demjén–Kígyós-tető, Demjén–Külső-dűlő, Demjén–Bodzás-tető, Heves–Négylineális

Terepbejárások:

Rákóczi-falva–Tisza-part I–II.

Régészeti megfigyelés:

Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3.

Megelőző feltárás:

Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3.

A helyszíni szemlék, a terepbejárások, a régészeti megfigyelés és a megelőző feltárás munkatársai: Gutay Mónika régész, Bernáth László, Molnár László, Safranka János régésztechnikusok, Kerékgyártó Gyula terepkutató, Dulai András, Regős József leletbejelentők, Koczka Csaba, Koczka László önkéntes segítők

Vác–Sóskúti-dűlő Epigravettien lelőhely

Zandler Krisztián, Béres Sándor, Cserpák Ferenc, Péntek Attila

A bemutatásra kerülő lelőhelyünk 2002 óta ismert Béres Sándor terepbejárásainak köszönhetően. Vác várostól délkeletre a Duna bal partján, a folyó és a Cselöte-patak közt húzódó teraszon található. A bal parton az eddig ismert legdélebbi felső paleolitikus vadásztelep húzódik. A felhasznált nyersanyagok közt az erraticus tűzkő, kárpáti radiolarit, obszidián és regionális limnoszilicit jellemző. Eszköztípusaiban tompított pengék, vakarók, vések jelennek meg. Jellemzőek a kavicsnyersanyagból kialakított penge és lamella magkövek. Külön említést érdemelnek az ékszerként használt Dentalium és Melanopsis csigák. Mindezek alapján a leletanyagot a Epigravettien körébe soroljuk.

Mezolitikum a Dél-Dunántúlon: kutatások a Kapos és Koppány völgyében

Marton Tibor, Kertész Róbert, William J. Eichmann

Az utóbbi évtizedek biztató kutatási tendenciái ellenére még mindig feltűnő, hogy mezolitikus települések nyomai mindeddig csak nagyon ritkán kerültek elő a Kárpát-medencében. Nem képez kivételt ez alól a Dunántúl területe sem. Kora holocén korú lelőhelyek a délkelet-dunántúli térségben a Duna parti sávjában Szekszárdtól északra, valamint a Kapos és a Koppány folyók völgyében váltak ismertté, Kaposhomok, Regöly, illetve Belecska községek határában. Rendszerint a jelenlegi ártéri területekből legfeljebb néhány méterrel kiemelkedő, szigetszerű térszíneken fordulnak elő.

A felszíni leletek korhatározása elsősorban az előkerült geometrikus mikrolit típusok alapján történt. Ezek között aszimmetrikus háromszögek, szegmensek, valamint trapézok is szerepelnek, jelentős ugyanakkor a tompított mikropengék és egészen kisméretű diszkoid vakarók aránya is, ugyanakkor egyes lelőhelyek leletanyaga jelentős technológiai és tipológiai eltéréseket is mutat.

A Regöly határában talált lelőhelyek közül az egyik (Regöly 2) több éven át régészeti feltárás is folyt. A mezőgazdasági művelés által bolygatott felszínen is jelentős számú pattintott kőeszköz került elő, az egykori település nyomai ugyanakkor közvetlenül a jelenkori szántás alatti rétegekben is fennmaradtak. A közel 100 négyzetméternyi felületen feltárt kőeszközök nyersanyagának többsége a Mecsekéből, illetve az onnan eredő patakok hordalékából származó radiolarit.

A lelőhelyen feltárára került egy olyan jelenség is, amely a település hosszabb idejű használatára utal. A szántás alatt nagyjából 10 cm mélységben vált megfigyelhetővé egy kissé földbe mélyített, kerek alaprajzú, mintegy 3 m átmérőjű egykori kunyhó maradványa. A peremén hét, a tetőt tartó egykori oszlop lenyomata is kirajzolódott. Az oszlophelyek dőlésszögének ismeretében rekonstruálhatóvá vált az egykori épület földre támaszkodó, kúpos tetejének tartószerkezete is.

10. KŐKOR KERÉKASZTAL A KŐKOR KUTATÓINAK ÉVES KONFERENCIÁJA PROGRAMFÜZET

FERENCZY
MÚZEUMI
CENTRUM

LITIKUM

Ékszercsiga depó, felső paleolitikum, Szob (Pest megye),
Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Régészeti Intézet, Adattár.

Fotó: Gábori Miklós
(negatív ltsz.: 42.718)

10. KŐKOR KEREKASZTAL A KŐKOR KUTATÓINAK ÉVES KONFERENCIÁJA

2019. december 6., péntek

Ferenczy Múzeumi Centrum

Régészeti Osztály

(2100 Gödöllő, Kiss József u. 2.)

A Kőkor Kerekasztal a kőeszközök vizsgálatával foglalkozó magyarországi ősrégészek konferenciája, amely 2010 óta minden év december elején megrendezésre kerül.

Korábbi helyszínek:

2010 – Miskolci Egyetem, BTK, Történettudományi Intézet, Miskolc

2011 – Miskolci Egyetem, BTK, Történettudományi Intézet, Miskolc

2012 – Miskolci Egyetem, BTK, Történettudományi Intézet, Miskolc

2013 – Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK, Régészettudományi Intézet, Budapest

2014 – Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK, Régészettudományi Intézet, Budapest

2015 – Herman Ottó Múzeum – Pannon-tenger Múzeum, Miskolc

2016 – Dornay Béla Múzeum, Salgótarján

2017 – Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

2018 – Móra Ferenc Múzeum – Szegedi Tudományegyetem, Régészeti Tanszék, Szeged

LITIKUM – a Kőkor Kerekasztal folyóirata

A folyóirat a Kárpát-medence kőeszközökkel foglalkozó kutatóinak folyóirata. Célja olyan tudományos cikkek publikálása, amelyek a Kárpát-medence és a környező területek kőkorát érintik, kőeszközökkel kapcsolatos kutatások eredményeit mutatják be, elméleteket fejtenek ki, módszereket és megközelítési módokat ismertetnek.

A Litikum szerkesztői: Mester Zsolt felelős szerkesztő

T. Dobosi Viola, Lengyel György, Király Attila szerkesztők

Kapcsolat: H-1088 Budapest, Múzeum Krt. 4/B

www.litikum.hu

Szerkesztőség: litikum@litikum.hu

Program

9:50 – 10:00 *dr. Rajna András* főosztályvezető **köszöntő szavai**

10:00 – 10:20 *Péterdi Bálint, Czifra Szabolcs: Előzetes eredmények Szolnok, Milléri-holtág-part I–II.*

lelőhely őrlő- és malomkő leleteinek archeometriai vizsgálatáról

10:20 – 10:40 *Miklós Dóra Georgina, Szakmány György, Józsa Sándor, Gméling Katalin, Horváth Ferenc, Elisabetta Starnini: Hódmezővásárhely–Gorzsa késő neolitik (Tisza kultúra) tell település vörös*

homokköveinek, valamint lehetséges nyersanyagainak kőzettani és nehézasvány vizsgálata

10:40 – 11:00 *Tóth Zoltán Henrik: Domoszló–Nagyjász paleolitik lelőhely kőanyagának újonnan azonosított, regionális nyersanyaglelőhelyek alapján történő jellemzése*

11:00 – 11:20 *Belényesi Károly, Wolf Ernő, Tóth Zoltán Henrik: Őskori bányamezők azonosítása LIDAR segítségével a Déli-Bakonyban*

11:20 – 11:30 **Vita, hozzászólások**

11:30 – 11:50 **Kávészünet**

11:50 – 12:10 *Mester Zsolt, Agnès Lamotte, Szolyák Péter, Pierre-Gil Salvador, Ringer Árpád: Új ásatások a középső paleolitikus Bábonyien kultúra névadó lelőhelyén*

12:10 – 12:30 *Péntek Attila: Szécsénke–Visak. Új levéleszközös lelőhely a Cserhát-hegységben*

12:30 – 12:50 *Béres Sándor, Yuri E. Demidenko: Néhány dél-bükki és mátrai lelőhely leletanyagának összehasonlítása, valamint kronológiai elhelyezésük*

12:50 – 13:00 **Vita, hozzászólások**

13:00 – 14:00 **Ebédészünet**

14:00 – 14:20 *Péntek Attila: Nagyréde Aurignacien lelőhelyei*

14:20 – 14:40 *Lengyel György, Alex Pryor, Jarosław Wilczyński: Bodrogkeresztúr–Henyé 2019*

14:40 – 15:00 *Markó András: Dömös-Belterület: Egy lelőhely feltárásának utólete és tanulságai*

15:00 – 15:10 **Vita, hozzászólások**

15:10 – 15:30 **Kávészünet**

15:30 – 15:50 **Posztterek bemutatása**

Gutay Mónika, Kerékyártó Gyula: Újabb paleolitikus és mezolitikus lelőhelyek, szórványok Karácsond–Ugrai-part 2., Gyöngyös–Külső-Mérges-patak 3., Szilvásvár–Istállós-kői barlang, Szilvásvár–Kálmán-lápa, Gyöngyössolymos–Bába-kő, Demjén, Heves–Négylineális, Rákóczi-falva térségében

Zandler Krisztián, Béres Sándor, Cserpák Ferenc, Péntek Attila: Vác–Sós-kúti-dűlő Epigravettien lelőhely

Mariton Tibor, Kertész Róbert, William J. Eichmann: Mezolitikum a Dél-Dunántúlon: kutatások a Kapos és Koppány völgyében

15:50 – 16:10 *Pazonyi Piroska, Magyar Enikő, Gasparik Mihály, Virág Attila, Pál Ilona, Major István: Késő-pleisztocén faunaváltások a Rejtekek I. kőfülke és a Jankovich-barlang emlősfajának radiokarbon kormeghatározása alapján*

16:10 – 16:30 *Szakmány György, Kovács Zoltán, Fehér Kristóf, Kasztovszky Zsolt, Anders Alexandra: Polgár-Csőszhalom késő neolitikus temetkezéseiben feltárt csiszolt kőeszközök kőzettani és geokémiai vizsgálati eredményei*

16:30 – 16:50 *T. Biró Katalin, Regénye Judit: Újabb adatok a bakonyi őskori iparvidék kézműves centrumaihoz: őrlőkőgyártás a Veszprém, Jutasi úti lengyeli településen*

16:50 – 17:00 **Vita, zárszó**